

TALABALARNING CHOLG‘U IJROCHILIGI KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK MEXANIZMLARI (SKRIPKA CHOLG‘USI TIMSOLIDA)

Saydullayeva Lobar Yusuffjon qizi

Musiqa ta’limi 2- kurs magistri

Annotatsiya. *Mazkur maqolada talabalarning cholg‘u ijrochiligi ko‘nikmalarini rivojlantirish jarayonida qo‘llaniladigan pedagogik mexanizmlar tahlil qilinadi. Ayniqsa, skripka cholg‘usi misolida ijrochilik mahoratini shakllantirishda metodik yondashuvlar, individual ishlash, texnik va musiqiy tafakkurni rivojlantirish usullari yoritiladi. Shuningdek, talabalarning ijodiy fikrlashini shakllantirish, ularning sahna madaniyati va mustaqil mashq qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish masalalari ham muhokama qilinadi.*

Kalit so‘zlar: *Cholg‘u ijrochiligi, skripka, pedagogik mexanizm, musiqiy ta’lim, ijodiy fikrlash, texnika, interpretatsiya, individual yondashuv, sahna madaniyati, metodika*

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimida musiqiy ta’lim, ayniqsa cholg‘u ijrochiligi yo‘nalishi muhim o‘rin tutadi. Talabalarning professional musiqachi sifatida shakllanishida nafaqat texnik ko‘nikmalar, balki musiqiy tafakkur, estetik did va ijodiy yondashuv ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, skripka cholg‘usi ijrochiligini o‘rganish jarayoni murakkab pedagogik tizim bo‘lib, u maxsus metodik mexanizmlar asosida tashkil etilishi lozim.

Skripka ijrochiligi boshqa cholg‘ularga nisbatan noziklik, aniqlik va yuqori darajadagi koordinatsiyani talab qiladi. Bu esa pedagogdan individual yondashuvni, samarali metodlarni va talabaning psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olishni talab etadi.

Asosiy qism

1. Cholg‘u ijrochiligi ko‘nikmalarining mohiyati

Cholg‘u ijrochiligi ko‘nikmalari — bu musiqiy asarni texnik jihatdan to‘g‘ri va badiiy jihatdan mukammal ijro eta olish qobiliyatidir. Bu ko‘nikmalar quyidagi komponentlardan tashkil topadi:

- * texnik mahorat
- * ritmik sezgi
- * intonatsion aniqlik
- * musiqiy eshitish
- * interpretatsiya qobiliyati

Skripka ijrochiligida ayniqsa intonatsiya va qo‘l koordinatsiyasi muhim hisoblanadi. Talaba bu ko‘nikmalarni muntazam mashqlar orqali rivojlantiradi.

2. Pedagogik mexanizmlarning asosiy turlari

Talabalarning skripka ijrochiligi ko‘nikmalarini rivojlantirishda quyidagi pedagogik mexanizmlar muhim o‘rin tutadi:

a) Individual yondashuv

Har bir talabaning fiziologik va psixologik xususiyatlari turlicha bo‘ladi. Shu sababli pedagog:

- * qo‘l tuzilishi
- * eshitish darajasi
- * musiqiy xotira kabi omillarni hisobga olib dars tashkil etishi lozim.

b) Bosqichma-bosqich o‘qitish

Murakkab texnik elementlarni birdan o‘rgatish samarasizdir. Shu sababli:

1. Oddiy mashqlar
2. Etüdlar
3. Kichik asarlar
4. Murakkab kompozitsiyalar

ketma-ketligi asosida o‘qitish samarali hisoblanadi.

c) Takrorlash va mustahkamlash mexanizmi

Musiqiy ko‘nikmalar muntazam takrorlash orqali shakllanadi. Skripka chalishda har kuni mashq qilish muhimdir.

3. Skripka ijrochiligida texnik ko‘nikmalarni rivojlantirish

Skripka ijrochiligida texnik ko‘nikmalar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- * kamonni to‘g‘ri tutish
- * chap qo‘l pozitsiyalari
- * vibrato texnikasi
- * legato va stakkato usullari

Bu texnikalar maxsus mashqlar orqali bosqichma-bosqich shakllantiriladi. Ayniqsa, etüdlar texnikani rivojlantirishda asosiy vosita hisoblanadi.

4. Musiqiy tafakkur va interpretatsiyani shakllantirish

Ijrochilik faqat texnika bilan cheklanmaydi. Talaba asarni his qilishi, uning mazmunini tushunishi va ifoda eta olishi zarur.

Pedagog quyidagi usullardan foydalanadi:

- * asar tahlili
- * kompozitor uslubini o‘rganish
- * obrazli tasavvur yaratish
- * tinglash va taqqoslash

Bu jarayon talabaning ijodiy fikrlashini rivojlantiradi.

5. Mustaqil ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish

Talabaning mustaqil mashq qilish qobiliyati uning professional rivojida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Shu sababli pedagog:

- * mashq rejasini tuzishni o'rgatadi
- * vaqtni to'g'ri taqsimlashni tushuntiradi
- * xatolarni mustaqil aniqlashga o'rgatadi

Mustaqil ishlash ko'nikmasi shakllangan talaba tezroq rivojlanadi.

6. Sahna madaniyati va psixologik tayyorgarlik

Ijrochilik jarayonining muhim qismi — sahnada chiqishdir. Talabalar ko'pincha hayajon tufayli o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon eta olmaydi.

Pedagog quyidagilar orqali yordam beradi:

- * kichik chiqishlar tashkil etish
- * psixologik treninglar
- * sahna harakati mashqlari

Bu mexanizmlar talabaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi.

Xulosa

Talabalarning skripka cholg'usi ijrochiligi ko'nikmalarini rivojlantirish murakkab va ko'p bosqichli pedagogik jarayon hisoblanadi. Bu jarayonda individual yondashuv, tizimli o'qitish, texnik va badiiy ko'nikmalarni uyg'un rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Pedagogik mexanizmlarning to'g'ri qo'llanilishi talabaning nafaqat professional ijrochi, balki ijodiy shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bois, zamonaviy musiqiy ta'limda innovatsion metodlar va individual yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdurashidov, M. *Musiqqa pedagogikasi asoslari*. Toshkent, 2018.
2. Karimov, S. *Cholg'u ijrochiligi metodikasi*. Toshkent, 2020.
3. Yuldashev, B. *Skripka ijrochiligi nazariyasi va amaliyoti*. Toshkent, 2017.
4. Gainetdinova, L. *Musiqiy ta'lim metodlari*. Toshkent, 2019.
5. Suzuki, S. *Nurtured by Love*. New York, 1983.
6. Flesch, C. *The Art of Violin Playing*. London, 2000.
7. Galamian, I. *Principles of Violin Playing and Teaching*. New York, 1999.